

Felteffekt og korpseffekt

Pierre Bourdieu

Oversat af Carsten Sestoft, noter ved Anders Mathiesen

Når man vil konstruere klasser af agenter, som svarer til forskellige positioner i dette eller hint felt eller i det sociale felt som helhed, er man nødt til at gøre brug af inddelinger i kategorier, der omfatter forskellige sæt af kriterier, som er mere eller mindre indbyrdes forbundne.¹ Gennem nogle af disse kriterier, især professionen, registrerer man også en *korpseffekt*. Når en sådan effekt ikke opdages som sådan, kan den – i lighed med den egentlige positionseffekt, som den interfererer med – hverken isoleres eller måles.

Man kan ikke bruge korps som inddelingsenhed uden risiko for en beskrivelsesfejl, der er så meget større som korpset er mere spredt ud fra de kriterier, der bestemmer positionen i feltet, eksempelvis økonomisk eller kulturel kapital; men man kan heller ikke underindele korpserne (f.eks. korpset af professorer eller af ingeniører i vejdirektoratet) i enheder, der er mere homogene ud fra de kriterier, der bestemmer positionen, uden at gå glip af korpseffekten, hvis omfang er proportional med korpsets intensitet, og som har tendens til at sikre korpset (det professionelle korps, men også familien) en vis autonomi i forhold til positionen i feltet. Mere generelt går korpseffekter, som er forbundet med tilhørsforholdet til familier eller klubber, tabt i de klassifikationsoperationer, som den statistiske analyse af positioner forudsætter, selv når de bygger på komplekse systemer af kriterier. Og alt lader formode, at disse effekter ikke udfoldes på samme måde overalt i det sociale rum, men at de er større jo højere man er i det sociale rum, det vil sige i takt med at sandsynligheden for, at professionen fungerer som korps, stiger, og at familierne er mere samlede omkring akkumulationen og den symbolske mangfoldiggørelse af dens medlemmers kapital. Hvor de dominerende spiller sammen med korpologikken (i hvilken alle grupperinger af klubtypen indskrives sig), er de dominerede viet til klasseløgikken, det vil sige grupperinger, der er

¹ Oversat efter Pierre Bourdieu, "Effet de champ et effet de corps", *Actes de la recherche en sciences sociales* 59 (1985), s. 73. Artiklen også i Pierre Bourdieu, *Forschen und Handeln / Recherche et Action*, red. Joseph Jurt (Feiburg: Rombach Verlag 2004).

resultat af et egentligt politisk repræsentationsarbejde,² der i sin eksistens- og reproduktionsmodus er helt forskellig fra den, der sikrer familiers eksistens og videreførelse.

De simple statistiske kategorier, det vil sige teoretiske grupper defineret af en teoretisk inddeling af det sociale rum, samler mængden af dem, der indtager samme position (eksempelvis "klassen på papiret")³ og dermed ikke forbundet på anden måde end gennem den objektive nærhedsrelation i det sociale rum (det vil sige i strukturen af distributionen af egenskaber, der er relevante i dette rum). Korps er grupper, der er varigt instituerede af en socialt kendt og anerkendt betegnelse, der er offentligt og officielt bekendtgjort (egennavn, forkortelse osv.), og de er dermed udstyret med en fælles symbolsk kapital, der – på grund af den solidaritet, der indtræder mellem alle legitime indehavere af den fælles identitet (sommetider juridisk garanteret, som det er i tilfældet for nationalitet) – sikrer hver af dem adgang til denne kapital som en slags symbolsk garanti, der består af summen af individuelle kapitaler. Den egentligt sociale konstitutionshandling, der er grundlaget for korpset og dermed for en korpseffekt, der ikke kan reduceres til en positionseffekt, har så meget større chancer for at lykkes som mængden af dem, på hvilken den udøves, er mere homogen: Nærhed i det sociale rum har gennem affiniteten i dispositioner og den spontane orkestre- ring af habituser tendens til at skabe gunstige betingelser for konstitution af instituerede grupper, der grundlægges på en socialt sanktioneret selvsupplering. Men det betyder ikke, at positionseffekten i sig selv kan forvandle objektive naboskabsrelationer i det sociale rum til varige og legitime forbindelser a la ægteskab og alle de former for bånd, der fungerer som slægtskabsrelationer, eksempelvis dem der skabes af klubber, alumneforeninger osv.⁴ Den sociale indvielse, som navngivningen skaber, grundlægger en veritabel solidaritet med hen- syn til symbolske interesser, der ved at identificere den individuelle identitet med en kollek- tiv identitet grundlægger korpssånden som en solidaritetsfølelse med selve gruppen, dens navn, ære osv. og med dens medlemmer; og denne solidaritetsfølelse foreskriver underkastelsen under de fordringer, som reproduktionen af korpset stiller, det vil sige reproduktionen af dets identitet og dermed af det, der konstituerer det som sådan, det vil sige dets solidaritet.⁵

² For en mere udførlig forklaring se Pierre Bourdieu, "Repræsentationens magi – Fra individuelle viljer til 'almenviljen'", *Social Kritik* 100 (2005).

³ Se hertil Pierre Bourdieu, "Social Space and the Genesis of 'Classes'" (1984), in P. Bourdieu, *Language and Symbolic Power* (1991), og Pierre Bourdieu, "Om interesser og den symbolske magts relative autonomi", *Dansk Sociologi* 16 (2006), specielt s. 112-113.

⁴ Som en slags 'dobbel' anskueliggørelse kan her fx henvises til Remi Lenoir, Bourdieus efterfølger som leder af Centre de sociologie européenne (CSE), der gør opmærksom på at Bourdieu som leder af CSE fortrinsvis rekrutterede kandidater, der ikke kom fra ENS (eliteuniversitetet), og det ser han som én af forudsætningerne for CSE-forskernes kollektive arbejdsform og deres brud med videnskabsfeltets skolastiske tradition – eller med andre ord et brud med universitetsfeltets 'korpssånd'; se Remi Lenoir, "Scientific Habitus – Pierre Bourdieu and the Collective Intellectual", *Theory, Culture & Society* 23 (2006), s. 33.

⁵ Se hertil Pierre Bourdieu, "La défense du corps" (1971); også i Bourdieu m.fl.: *Titel und Stelle. Über die Reproduktion sozialer Macht* (1981), specielt s. 139-140.